En av taveldoktorn Anna Grandin-Catellanis patienter är den stora oljemålning på duk med bibliskt motiv från 1700-talet som syns i förgrunden. När behandlingen är klar kommer den att stråla på nytt.

NAMN: Anna Grandin-Catellani.
ÅLDER: 48 år.
YRKE: Konstkonservator.
AKTUELL: Nyligen dubbad till italiensk riddare för sitt yrkesutövande av Italiens president Carlo Azeglio Ciampi.
FAMILJ: Maken Henrik Grandin, dekormålare.
BOR: I lägenhet i Stockholm.
UTBILDNING: Konstakademin i Modena, konservatorutbildning i Florens, läser sista terminen konstvetenskap på Stockholms universitet.
UPPDRAGSGIVARE: Museer, auktionshus, antikhandlare, försäkringsbolag och privatpersoner. Har gått igenom samtliga konstverk på Karlbergs slott, har bland annat uppdrag för Sjöhistoriska museet i Stockholm.
ARBETSMATERIAL: Bland annat supertunna mårdhårspenslar och färgpigment, inköpta i Florens.
MÅLAR SJÄLV: "Inte så att det kolliderar med mitt yrke. Men har gjort ett par stora väggmålningar, en på beställning och en hemma hos mig själv."

En mästare i plastikkirurgi – för tavlor

Hon gör välbehövliga djuprengöringar och bättrar på skavanker. Hennes patienter är slitna konstverk. Taveldoktorn Anna Grandin-Catellani dubbades nyligen till riddare i Italien för sina mästerliga insatser som konstkonservator.

AV NENNE WÅHLANDER FOTO ÅKE ERIKSSON

2 000 kronor plus moms kostar det att få en blus tvättad. Men då ingår också ett lätt ansiktslyft. Med en kombination av ömhet och koncentration tvättas kinderna rena från rester av övermålning, nikotin och gul fernissa. Blusen skiner redan vit och fin. Den okända damen på porträttet, målad av okänd konstnär på 1790-talet, börjar återfå hälsans friska hy och ögonen har återfått sin forna lyster …

– Hon var gul som en citron när hon kom. Helt nerrökt. Liksom hennes blus, som konstnären en gång målat vit och som inte bara är en färg utan har symboliska betydelser som renhet och oskuld.

Anna Grandin-Catellani, en konstens plastikkirurg, ser nöjd ut när hon nu ser resultatet av sitt finliriga arbete, bokstavligen ▷

En annan av hennes patienter är en träskulptur som behöver en rejäl uppfräschning. Skulpturen är från 1700-talet. Penslar i alla storlekar är viktiga arbetsredskap för en konstkonservator.

TAVELDOKTORN

»Det är viktigt att det som jag tillför ska kunna ändras om hundra år utan att man ska behöva vara hårdhänt.«

utfört efter konstens alla regler, tekniska och etiska. Mot väggen i ett annat hörn av hennes ateljé i Vasastan i Stockholm står en annan okänd madame ”på huvudet” i väntan på restauration längs den blå kjolkanten i tavlans ordinarie nederdel. På ett staffli väntar en landskapsidyll på konservatorns behandling: Kan ses som allmänt välgörande ”djuprengöring” och ”ansiktslyft” i form av retuschering, lagning av eventuella revor och hål, säkring av färg och nyfernissning.

Anna är svensk medborgare, född i italienska Modena. För en tid sedan blev hon dubbad till riddare av Italiens president, Carlo Azeglio Ciampi, för att hon så hedrande och framgångsrikt sprider sitt födelselands kulturtraditioner vidare som konstkonservator.

– Det var förstås en stor ära med vackert diplom och många vackra ord!

Anna Catellani kom till Sverige som 19-åring, drabbad av den stora kärleken.

– Nej, inte till någon man! Inte just då i alla fall. Men jag blev helt förälskad i landet! Så jag började på vuxengymnasiet för språkets skull och funderade på vad jag skulle försörja mig på. Då kom jag på den fullständigt lysande idén att bli konservator och på så sätt få viss användning av min tidigare utbildning på konstakademien i Modena.

Så det blev returresa till Italien och Florens, där en av världens bästa skolor för konservatorsutbildning finns, Palacco Spinelli-Nicolini.

– För där ville jag absolut gå! Florens är navet i världen i det här yrket, många riktlinjer i dagens konserverings- och restaureringsteknik har etablerats just där och i Italien i övrigt. Du läser om konstverken i skolan och på gatan utanför står de i original, ”levande”.

Orden liv och levande återkommer ofta när Anna, sedan ett antal år både gift med svensk man och etablerad i egen ateljé i Stockholm, talar om sitt yrke och de dagliga mötena med konsten.

– Jag diskuterar alltid med kunden, alltså konstverkets ägare, vilka åtgärder som bör göras. För mig är tavlan som en levande varelse. Precis som ägaren som har en levande relation till sin tavla, vilket gör det hela mer intressant. Tavlan har en funktion och är inte bara ett frimärke på väggen och den har precis som en människa rätt att åldras med värdighet.

– Det är därför det är så viktigt att man går respektfullt och tekniskt professionellt till väga med ett skadat konstverk.

– Konservatorns yrke är indelat i två fält, förklarar Anna vidare. Det ena är konservering och det andra restaurering. Konservering handlar, som namnet säger, om att bevara ett föremål så att det inte förstörs ytterligare. Man ser till att duken inte angripits av mikroorganismer, att färgskiktet sitter bra på underlaget och så vidare. Restaurering har mer att göra med estetiken och här kommer retuscheringen in. Här har vi ett universellt kriterium som kallas reversibilitet, alltså ”återkalleligt” på svenska.

– Det betyder att jag inte är den enda konservator som kommer i kontakt med tavlan. Det har funnits en del före mig (en del som jag förtvivlat försöker få bort spåren av) och det kommer andra efter mig. Det är viktigt att det som jag tillför ska kunna ändras om hundra år utan att man ska behöva vara hårdhänt.

Motsvarar din utbildning och talang konstnärens?

– Jag måste kunna ”läsa av” tavlan och se hur konstnären har arbetat. Det betyder inte att jag måste vara lika skicklig på att måla som konstnären. Jag är tekniker och i konstnärens tjänst hela tiden, men jag måste ha en stor kunskap om det konstnärliga uttrycket. Etiken i konservering och restaurering ska vara förenlig med konstverkets natur, liv och historik.

– Att vara konstnär och konservator är ingen riktigt bra kombination. Som konstnär har man nämligen en benägenhet att vilja utöva sitt konstnärsskap på tavlan. Där går gränsen. Jag har tavlan i mina händer för att konditionen ska bibehållas, den ska inte göras om eller förskönas.

Har du aldrig haft lust att göra det i alla fall?

– Om! Jag har sett hemska tavlor och tänkt att om konstnären bara gjort liiiite så där i stället … Men den frestelsen får man aldrig falla för!

Du arbetar mest med äldre måleri, från 1800-tal och bakåt. Men hur ser du på dagens konstnärer från din yrkessynpunkt? ▷

Riddare i kontemplation heter den här flamländska oljemålningen på duk från 1600-talet som Anna Grandin-Catellani med varsam hand räddar från förfall.